

Милчо
Манчевски

ПРОЗА

Духот на
мајка ми

ДУХОТ НА МАЈКА МИ

.....1.

Around 6:30 the winter ended.

.

.....2.

Have you heard the argument?

Is there no offense in't?

.....3.

МАЈКА

Кога си анемичен ни комарците не те касаат

и мајка ти не е тука

по небото полека се лизга и остава бела трага

во голема столица превртена наопаку додека наоколу се чисти

и добиваш голема џамлија...

... а телефонската жица ти е папочна врпца.

.....4.

...and they all talked about Joujou's orgasm.

.....5.

Мириса на лето
млака мека промаја
во која лебдее мал мирис
Мириса на лето

.....6.

Superman & Robin Hood are still alive in Hollywood.
A folk song on Radio Ljubljana

19-20. 6. 83

.....7.

На 21. октомври 83, околу 4 саат сонував некој морбиден сон. Се разбудив од тоа колку беше страшен. Беа некои луѓе од загробниот живот. Ми беше страв да продолжам да спијам, а и да станам. Земав да читам книга. Прочитав една глава од „Белград за почетници“ на Богдан Тирнаниќ. Знаев дека е ведрa книга и дека ќе ме разведри. После заспав.

21. 10. 83

.....8.

The object of war is not simply to kill, but to convince the survivors to submit.

.....9.

Пољубио ју је и рекао:
- „Политика“,
као новине.

&

„The question is,” said Alice, „whether you can make words mean so many different things.”
„The question is,” said Humpty Dumpty, „which is to be master - that’s all.”

.....10.

UP TO 103

CONTENTS
Introduction VII
Acconci 2-7
Atkinson 8-21
Atkinson, Bainbridge, Baldwin, Hurrell 22-25
Bainbridge 26-31
Baldessari 32-33
Barry 34-41
Barthelme 42-43
Battcock 44-45
Becher, B. and H. 46-49
Bochner 50-59
Buren 60-77
Burgin 78-87
Burgy 88-91
Burn 92-95

.....11.

ВКУСОВИ НА СОБИ

Некои чудни вкусови
на соби
ме обземаат
и ме влечат назад
во детството
на огромни предмети.

&

ЗАБ, МОЛЕЦ

Кој страв
е
толку
голем
да исполни
цел
стан?

&

Зошто секоја соба
мора да има
шифоњери-близнаци?

.....12.

Pokušaj nije uspio, ali je obdukcija dala zanimljive rezultate.

&

Голем број материи кај човекот предизвикуваат горчлив вкус.
Од еден реферат презентирани на
22. Конгрес на Антрополошкото друштво на Југославија

.....13.

ЛЕТНА УЛИЦА

Прозорци отворени нанадвор како крила од пеперутки.
И луѓе меѓу нив пливаат во врелиот воздух.

.....14.

Во таа религија постојат две секти. Според едната нема Господ, додека според другата нема Господ.

.....15.

КОНЦЕПТУАЛИСТИЧКИ МАНИФЕСТ

Ова е манифест на концептуалистите.

Милчо Манчевски, Емил Ансаров,
Атанас Богдановски, Ванчо Ѓошевски,
Хаџи-Ангелковски Ѓорѓи, Љубомир Стојсављевиќ,
Милоје Радаковиќ, Саркањац, Дабик,
Принчевац Жанет, Вања Ве, Перик Љиљана,
Петре Богдановски, А. Грчев, Пашоски Роби,
Дарка Стефановска, Лидија П.,
Иван М., Тања, Зорица Трпковска, М, Полазар,
Ј. Никуљска

.....16.

Upravo iz ovih viših razloga jedna izvanredna, prodorna, visoko-originalna psihoanalitička studija Huga Klajna Ratne neuroze Jugoslovena, u kojoj je autor analizirao ponašanje naših boraca od 1943 i posle rata doživela je gorku sudbinu većine kritičkih dela:

.....17.

S krikom bježe ptice preko crnoga neba, ljudi šute, krv me boli od čekanja.

.....18.

ВИДОВ КАЛУЃЕРКА КАКО ПРОСИ

Видов калуѓерка како проси,
Боже, видов калуѓерка како проси.

.....19.

Со песма
место сперма.

.....20.

Nitko više nije mlad!

.....21.

ЧУВСТВО

Понекогаш додека чукам на машина ноќе во празен стан, свртен со грбот кон вратата,
имам чувство дека има некој зад мене. Баш како сега.

.....22.

Ja sam drugačiji od ostalih.
Ja ne podnosim bol.
Mene bol boli.

.....23.

Bureaucracy is a new ruling stratum, 12-15 % of the population. Its main concern is to preserve the Status Quo at home and abroad. It favors change only if necessary to preserve its powers.

.....24.

NO POEMS

No poems
for this world
on this day
of empty P.O. Boxes
and C.O.D. air.

5. 4. 81

- I like the image of the world as forgotten by all, as waiting for a message that someone/something cares about it.
- It leaves a lot to your imagination.
- I like its simplicity, more images perhaps.
- Good rhythm. More poetic tension.
- Very different, but creative/imaginative.
- Probably the weirdest poem in the world, but I can relate to it.
- It makes me want to tear you into a hundred pieces and mail you C.O.D.

.....25.

ПОРТРЕТОТ НА МАРКУС

Мразам сентиментални романчиња, ама мајка му на Маркус стварно умре.

У нашата куќа се влегуваше од надвор, по дрвени скали кои водеа до мини-тераса и низ жичена врата у претсобје, па у две соби од кои едната беше премала, а другата на пат кон клозетот.

Маркус живееше у соседната куќа. Ни даваше да земеме филцани од неговата гаража. Татко му беше славен оти ги направил скулптурите пред библиотеката, на ритчето, кај кои фотографирав и без да знам дека се од татко му на Маркус. Маркус ми помагаше да ја напишам шпицата на мојот филм - ја пишував како графити на задната фасада од куќата со љиљаков крејон, а после ја снимав, за најпосле да не ја употребаам, сакав нешто помазно.

Маркус сликаше, а ние се бавевме со сешто. Тука имаше и еден манијак кој ги следеше женските и им свиркаше, а и дома им влегол. Чак и ја еднаш го видов. Куќата беше крцата. Имаше ствари од сите нас. У претсобјето спиеја двајца, у малото сопче уште двајца со куче, а ние двајца у собата што беше на патот кон клозетот. Се разбудив и го видов со бледо лице на вратата. Мислев дека спијам, па се кутнав в кревет, ама одма се дигнав. Беше отиден, ама знаев дека бил тука.

Маркус сликаше портрет на мајка му. Мене не ми се свиѓаше портретот. Маркус ни даваше да се јавуваме од кај него по телефон. Кога го барав изгубениот пасош се утепав од јавување по телефонот на Маркус. Еднаш и мојот несуден професор беше на гости кај Маркус. Еднаш после и ме праша што станало со Маркус, оти он бил пријател со родителите, па сега момчето останало само. Тоа што Френк Пеин ме праша, ме изненади.

Маркус имаше црна кадрава коса и плави очи. Беше, у ствари, добар другар, само кој го забележуваше тогаш тоа. Учев теорија на филм.

Под нас седеа некои чудаци. Едниот се утепуваше од работа, имаше нос како орел и мов место брада. Мислевме дека нема време за јадење и спиење. Беше перфекционист и многу нежен. Мислевме дека е љумфер. Другиот ми беше уште почуден. Беше нормален, ама сенешто насмеан и се со некои мучки. Едно време се скараа, па башка си готвеа. Ни едниот ни другиот не јадеа типични парчиња месо со гарнир и млеко.

Маркус мислам дека се знаеше со нив, ама никако да се сетам која им беше релацијата. И од тука се јавувавме по телефон. Маркус не го доврши платното со портретот на мајка му. Знаеја дека ќе умре, а ја не го сфаќав озбилно тоа.

После, Тори го закачи недовршениот портрет на прозорецот, фино се фаќаше, ама мене сè уште не ми се свиѓаше.

11. 4. 1984

.....26.

Just how serious this activity can be is seen from the Black Happening of the poet Josef Honys (1919-1969), who arranged a fake funeral for himself as a „Mystification Event,“ invited his friends, and then in fact committed suicide unknown to the friends (23).

(23) _____

.....27.

Dialectical materialism, in the heat of the day, draws a pickax from its raincoat.

.....28.

SPIRALNI NASIP

Rad „Spiralni nasip“,
koji je danas pod vodom,
stekao je mitski status.
Sam nasip predstavlja
umetnički rad,
dok su
film
i
esej
koji idu uz njega
dokumentarno-kritički radovi.
Njihovim postojanjem stvara se
kontekst
za
„Nasip“,
i
na jedan opširniji način izlažu mogućnosti
funkcionisanja ovog rada kao umetničkog.

18. 6. 84

.....29.

Eternity's a Five Year Plan:

.....30.

ЉУБОВ

Станувам попладне и палам цигара од кои еднаш одамна, уште во Скопје се бев откажал.
Некоја полноќ е. Дувам и се откачувам за пола саат.
Гледам MTV.
Сè што сакам е да гледам MTV.
Пушам и дувам
Најактивен сум по полноќ.
Животен сон ми е да гледам MTV.
Најдобро гледам MTV кога ќе се надувам и кога е ноќ.
Понекогаш пијам. Пиво или џин. Место дување. MTV останува. Константа.
Многу го сакам MTV.
Понекогаш некаде во позадина ќе ми блесне желба да ја опишам мојата љубов кон MTV.
За среќа таму и останува.
Уф!

17. 6. 1984, Скопје

.....31.

НОЌНА АКЦИЈА

Околу батеријата имаше бодликава жица, а зад неа стражар. Водачот даде знак и еден партизан истрча од колоната. Со нож прецизно го погоди Германецот, кој падна без глас. Со брзи чекори дотрчаа до жиците, ги пресекоа и влегоа. Одеднаш, се огласи митролез. После општото изненадување и после погибијата на неколку другари, сите исполегнаа. Митролезот косеше.

ЖЕЛДА
ЖЕЛ

ЖЕЛБИ

Маца ѝ беше лута на Нада. Да не ги знаеш, ќе мислиш Нада е некој монструм. А, она ѝ е само внука на Маца, сестричина.

Меѓу другите гревови, Нада ѝ рекла на Маца дека кога ќе умре ќе ѝ го земе сервисот. Сервисот беше шарен, за чај, со бело, зелено и златно.

Маца постојано викаше дека треба да се направи како што рекол некој многу паметен човек, гробиштата на плоштад да се стават, сите да знаат што ги чека. Маца имаше седумдесет и кусур години.

Нада имаше триесетина. И немаше деца. А, немаше ни Маца.

Сервисот не ѝ го зема. Оти прва умре.

Нада прва умре. На погребот во Свети Николе додека се јадеше после закопот имаше еден отоман направен како сандак или како мртовец, а на градите имаше тенџерче со вода. Или со варено жито ли беше. Како раце поклопени на градите. Мислам дека и Маца беше на закопот. А може и не.

Важно сервисот ѝ остана.

Сега скоро кај мене го земав. Прашлив беше.

Не ја закопаа на плоштад. Ама барем сервисот до крај ѝ остана.

Пред
дванае
ГОДИНИ

есет

Л Пред дванаесет години

Пред дванаесет години тетка ми ми вели дека животот на татко ми зависи од киселото млеко што треба да го купам. Излегувам на летната улица и пуштам прашината да ми влезе меѓу прстите. Во моето празно маало, полно само со едно летно пладне, гледам преку црниот асфалт како една девојка налутено си оди од човекот кој останува на ивицата од паркот и подсмешливо ја вика да се врати. За да заборави, таа ми се обраќа, а јас и го покажувам правецот. Додека одиме, јас срамежливо ѝ ја буткам раката под мини сукњата. Не ја допирам, мојата рака лебдее таму, во воздухот. Само, во еден миг, јаболчиците од врвовите на моите прсти го допираат нејзиното месо. Таа се врти и ме погледнува со поглед без реакција.

Ја земам за рака и ја носам дома. Влегуваме во зелениот двор на мојата жолта куќа, додека раката ми е под нејзината мини сукња, а татко ми и тетките на долниот спрат. Влегуваме во ладовина со мирис на потон, ја заклучувам долната врата и се качуваме горе. Таа пред мене влегува во станот со млак воздух меѓу отворените врати. Во претсобието се врти кон мене без збор и ги соблекува гаќите. Потем и маицата, па елечето од под кое излегуваат бели цицки, обрабени со кафена кожа која и други можеле да ја гледаат. Најпосле ја соблекува и кафеавата мини сукња, под која откривам пичка - влакна. Гледам во пичката. Има јадри нозе. Седнува и ги шири. Ми ја пружа раката додека јас откривам. Јавам, се тријам со мојата коска од нејзиното испупчување над пичката, а таа ми е сестра, додека долу тетките вознемирено се собираат пред вратата заклучена од внатре со сребрен алуминиумски клуч и се обидуваат да ме повратат во времето пред дванаесет години кога татко ми треба да умира.

Деддо
Деддо ми

Дедо ми

Беше паднал снег. Направив грутка (веројатно во дворот) и отидов дома (веројатно трчајќи по скалите) оти ми текна. Ми текна да втрчам во собата на дедо ми. Тој седеше на креветот десно и читаше весник, веројатно вчерашна "Политика" која ја земаше од тетин ми долу. Се беше свиткал како ѓеврек над весникот. Јас втрчав и ја фрлив грутката на него. Полн погодок. Кога си игрив со децата, голема работа беше да погодиш некого, а полн погодок беше да удриш некого в глава (како што многу години подоцна, играјќи си на улица како веќе возрасен, ја бев погодил девојката што тогаш беше вљубена во Куба, а после некоја година му роди дете на еден Штипјанец). Полниот погодок на дедо ми беше ептен полн - топката го удри в глава. Поточно, в чело, му влезе меѓу очилата и очите и таму се наби. Очилата беа стари, дебели, пластични и лепени со селотејп. Просторот меѓу очите и очилата на дедо ми се исполни со снег.

Дедо ми не рече ни збор. Само ги симна очилата, полека го тргна снегот, потем ги избриша очите, па очилата. Сè без збор.

Веројатно продолжи да чита.

Лет

Лет

Во оној миг кога двојно лебди: меѓу сонот и јавето, и меѓу небото и земјата, го фаќа страв.

Заспива, во авион.

Рационалната верба исчезнува, отпрвин просирна, потем уште повеќе, а ја заменува едноставна, здрава и погрешна проценка: јас сум на 10.000 метри над тврдата земја во железен контејнер, и тој има почеток и крај.

Стравот е ем едноставен, ем јасен.

И тука, во кожните седишта на прва класа, полузаспан (ова „полу“ е многу важно) се соочува многу опиливо со својот страв.

Од смрт, не од летање. Од ништотија, од небиднина.

И лавината е толку проста, што го чуди како успева да ја запре на јаве: среќен не е, насмеан уште помалку, а му останува само полошата половина од животот, која ќе ја круниса во помочани гаќи, зацрвенети очи, влакнести уши, беспомошност (очајна беспомошност, оти нема утре), луѓе кои бегаат од него, неговиот мирис и од стопанката што ја носи на рамењата, оти не сакаат да гледаат како мафта јавната врз него.

Во лавината му текнува и дека нема ни живци, ни време за деца. И во тоа има некоја нејасна тага. Нејасна, оти никогаш не ни сакал да има деца.

Па му текнува на постариот колега со ќелава глава. Стојат на паркингот пред хотелот, 3-4 сабајле, и он се чувствува доволно слободен или близок да праша за деца. (Чудно, стално прашува постари колеги дали треба да се има деца. И кога.)

Или, можеби подгрбавениот колега сам понуди, сам си кажа. Рече дека му е жал што на жена си не ѝ го приредил тоа задоволство. А сега веќе сака да се однесува како старец, оди како старец, збори како старец, сака да биде старец, што реќе еден заеднички соработник.

Утредента е буден и на земја. Поради џет-лег има малку сон во јавето, ама убаво, како облак во окото.

И му текнува како ќе се ебе со преубави жени, како нежно ќе им го допира лицето со врвовите од прстите и со усните, како од срце ќе им каже дека се убави, како нема да си верува на среќата дека е со толку преубави, тенки, калешки убавици со срњи во одот, како додека ги осеќа нивните долги бескрајни нозе на ребрата, слабините, листовите и рамењата, како додека се врти да види дали ги испружиле или ги држат под прав агол стоплата, како додека им ја трие снагата со својата и им остава по седум виткани мали црни влакна на белите цицки, како додека се смеат со мерак и додека им ја осеќа утробата на врвот од курот – го допира небото.